

FIRAT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

SAYI : 1

ELAZIG -1996

S. 1 1996

HZ. MUHAMMED'İN HRİSTİYAN KAYNAKLARINDA BİLİNMESİ VE ONUN HRİSTİYANLARLA DİYALOĞU

GİRİŞ

ARAP YARIMADASINDA HRİSTİYAN- LIK VE TESİRLERİ

Hristiyanlık Arap yarımadasına, güneyden Habeshistan, kuzeyden Suriye yoluyla girmiştir. İki yönden Arabistan'a yayılan Hristiyanlık⁽¹⁾ misyonerlik faaliyetleriyle veya panayırlarda kurulan çadırlar içerisinde anlatılarak yayılmaya başlamıştır. Bu misyonerlik faaliyetleri sonucu, Gassaniler Hristiyanlığı kabul etmişler, aynı şekilde Hire'de de Hristiyanlık kabul görmüş ve burada bir manastır yapılmıştır. Hristiyan misyonerler ticaret yollarını takip ederek, Hristiyanlığı Irak, Mezopotamya ve Bahreyn bölgelerinde tanıtmışlardır. Diğer taraftan Necran halkıda Hristiyanlığı Hire'den sürülen Monofizit'ler vasıtasıyla öğrenmiştir. Böylece Hristiyanlık yavaş yavaş Arap yarımadasının içlerine doğru yayılmaya başlamış, özellikle Lahm, Gassan, Kuzaa, Tay, Rabia, Kays, Tağlib ve Bekr kabileleri arasında büyük kabul görmüştür.

**Sıddık
ÜNALAN**

F.Üniv. İlahiyat Fak.
Kur'an-ı Kerim
Okutmanı

1 İbnü-l Emin Mahmud Esad Seydişehir, *Tarih-i Din-i İslam (Cahiliye, Mekke, Medine, Dört halife devri ve sonrası)* Çev: Önder AKINCI, C. I, İstanbul 1983, s. 505.

İslam'ın zuhuru sırasında Arabistan'ta bulunan Hristiyan cemaatler, Mekke'de faaliyet göstermişlerdir. Hatta şiir ve belegat yönünden önemli bir merkez olan, Mekke'yi dil yönünden etkileyen, Ehabiş kabilesi arasında bile Hristiyanlık benimsenmiştir.⁽²⁾

Arap yarımadası özellikleri bakımından bazı devletlerin ilgi odağı haline gelmiş ve bu bölgeye hakim olmak için de değişik dini faaliyetler göstermişlerdir. Bu devletlerden bilhassa Bizans ve İran bu bölgede etkili olmuşlardır. Özellikle Yemen bu iki devletin nüfûz mücadelesine neticesinde büyük çalkantılara maruz kalmıştır. Dolayısıyla topraklarında başkalarına bağımlı siyasi idareler kurulmuştur. Buradaki çalkantıların tesiri Hicaz bölgesine de sıçramış, neticede Habeşistanlı Ebrehe Mekke'yi ele geçirmek istemişse de ancak bunda başarılı olmamıştır. Arap yarımadasında temayüz eden Hristiyanlık, tarihi seyri içinde zaman zaman Bizans, Habeşistan, Gassan ve Lahm Hristiyan devletlerinin sahip olduğu itibardan istifade etmiştir.⁽³⁾ M.395 yılında Roma ikiye bölündükten sonra Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) etkilerini ve ticaretlerini genişletmek yolunda bir araç olarak kullandıkları Hristiyanlığı, Arap yarımadasında yaymak için büyük çaba göstermişlerdir. Özellikle Necran'da çok çalışmışlardır.⁽⁴⁾ Necran; Güney Yemen'de bir bölge ve bir şehir olup, Necid yada Hicaz içinde gösterilmektedir.⁽⁵⁾ Topraklarının bereketli oluşu ile ün yapmış olan Necran şehri zengin ve gelişmiş bir dokuma ve dericilik sanayine sahiptir. Hire'ye giden ticaret yoluna yakın olan bu bölge, Yemen'le münasebetleri yönünden de ayrıca bir öneme sahiptir.⁽⁶⁾

Bizans İmparatoru Justinyen'in (527-565) İmparatorluk sınırları dahilinde bulunan Monofizit Hristiyanlara karşı başlattığı işkence ve zülümden dolayı, bir kısım Hristiyanlar Hire yoluyla Necran'a gelip yerleşmişlerdir.⁽⁷⁾ Güney Arabistan'da Necran bölgesi dışında Hristi-

2 el-Cahız, Ebu Osman Amr b. Bahr, *Hristiyanlığa Reddiye*, Çev: Osman CİLACI, Konya 1983, s. 77; İ.H. Danişmend, *İzahlı İslam Tarihi Kronolojisi*, C. I İstanbul 1960, s. 300-301; A.S. Tritton, "Nasara" mad. *İslam Ansk.* C. IX, İstanbul 1977, s. 77; Mehmet AYDIN, *Müslümanların Hristiyanlığa Karşı Yazdığı Reddiyeler ve Tartışma Konuları*, Konya, 1989, s. 19-20.

3 Danişmend, a.g.e., 1/506.

4 Neşet ÇAĞATAY, *Başlangıçtan Abbasilere Kadar İslam Tarihi (Dini, İçtimai-İktisadi-Siyasi Açılan)*, Ankara 1993, s. 40.

5 A. Moberg, "Necran" mad. *İslam Ansk.* C. IX, İstanbul, 1979, s. 165.

6 Muhammed Hamidullah., *İslam Peygamberi*, Çev: Salih TUĞ, C. I, İstanbul, 1991, s. 618; Ahmed Emin, *Fecrü-İslam (İslamın Doğuşu)*, Çev: Ahmed SERDAROĞLU, Ankara, 1976, s. 57.

7 Moberg, a.g.e., C. IX. s: 166; Hasan İbrahim Hasan, *Siyasi-Dini-Kültürel-Sosyal, İslam Tarihi*, Çev: İsmail YİĞİT-Sadrettin GÜMÜŞ, C. I. İstanbul, 1987, s. 97.

yan topluluklarını geniş kitleler halinde bünyesinde bulunduran başka bir yer mevcut olmamıştır. Necran İslamiyet'in ortaya çıktığı VII. yüzyılın başında Hristiyanlık merkezi olma özelliğini devam ettirmiştir.⁽⁸⁾ Diğer taraftan Yemen'e Hristiyanlıktan önce girmiş olan Yahudilik ve Hristiyanlık arasındaki mücadeleler çok şiddetli bir şekilde devam etmiştir. Habeşlilerin bu bölgeye gelmeleri ile birlikte Zü-Nüvas tarafından, Necran Hristiyanlarına uygulanan zulmün önüne geçilmiştir. Daha sonra Hristiyanlara yapılan bu zulüm ve işkence, Zü-Nüvas ve Yahudilere aynısı yapılmıştır.⁽⁹⁾ Yukarıda bahsettiğimiz Ebreh'nin Mekte'ye saldırması ve Kâbe'ye bir rakip olarak Kulleys adıyla muhteşem bir kilise yaptırması, Onun Hristiyanlık faaliyetlerindedir. Böylece Arapların dini merkezini Kâbe'den Yemen'e kaldırmaya çalışmış, Kâbe'yi tavaf etmelerinin önüne geçmek istemiştir.⁽¹⁰⁾

Hristiyanlık, Arap yarımadasına girmeden önce Yunan Kültür ve Medeniyetinden etkilenmiştir.⁽¹¹⁾ Hristiyanlık Arap yarımadasında bazen kabul görmüş bazen de reddedilmiş ve burada kök salmamıştır. Bunun nedeni Hristiyan misyonerlerinin yeterince faaliyet göstermemeleri, Yahudi ve Hristiyanların birbirleriyle mücadele halinde olmalarıdır. Araplar'ın Kâbe'ye bağlılıklarını bilmelerine rağmen, Hristiyanların Kâbe'yi yıkmaya yönelik faaliyetleri Hristiyanlığın yayılmasını engellemiştir.⁽¹²⁾ Diğer taraftan Araplar, Putperestliği milli bir din olarak benimsemeleri ve hürriyetlerine bağlı oluşlarının sonucu olarak, yabancı dinlere iltifat etmemişlerdir.⁽¹³⁾

Daha sonraki dönemlerde, İslamiyet'in yayılması ile birlikte Hristiyanlarla ilişkileri nasıl olacağı, gündeme gelmiştir. Zira Tebuk serferinden sonra Peygamber'e tabi olmak suretiyle kendilerini emniyete almak ve ganimetlerden faydalanmak istemişlerdir. Böylece İslamiyet, Hristiyan kabileler arasında rağbet görmüş, bahsettiğimiz kabileler arasında yayılmaya başlamıştır. Kuzey Doğuda' Bekr ve Tağlib kabileleri, İran'luların hakimiyetinde bulunan Bahreyn ve Umman gibi bölgelere de İslam dini girmiş ve taraftar bulmuştur. Hatta Arabis-

8 Mustafa FAYDA, *İslamiyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı* (Doktora Tezi), Ankara, 1982, s. 23.

9 Emin, a.g.e, s. 56-58 Fayda a.g.e, s. 17-18; İbn Hişan, Ebu Muhammed Abdulmemik, *es-Seretu'n Nebeviyye*, Çev: Hasan EGE, C. I, İstanbul, 1985, s. 72.

10 Mahmud Esad, a.g.e, C. I, s. 510.

11 Yaşat KUTLUAY, *İslam ve Yahudi Mezhepleri*, Ankara, 1965, s. 4.

12 M. Ali KAPAR, *Hiz. Muhammed'in Müşriklerle Münasebeti*, İstanbul, 1987, s. 28.

13 Mahmud Esad, a.g.e, C. I, s. 516; Fayda, a.g.e. s. 19; Kapar, a.g.e, s. 28.

tan'da bulunan Yahudiler'de İslam dininden etkilenmişlerdir. Bu sebeple yukarıda bahsedilen ve İslam'a karşı açık tavır içinde bulunan Müşrikler'den olmayan gruplar, Müslümanlar için bir mesele teşkil etmeye başlamışlardır.

Netice olarak Yahudi ve Hristiyanlar'ın "Ehl-i Kitap" ismi altında birleştirilip Müslümanların siyasi hakimiyetini kabul ederek, muayyen bir vergi vermek suretiyle her ikisinin de kendi dinlerini muhafaza etmelerine müsaade edilmesi şeklinde çözümlenmiştir. Bunu kabul etmedikleri takdirde de düşman muamelesi görecekları ifade edilmiştir.⁽¹⁴⁾ Biz bu makalede Hristiyanların Hz. Peygamberi nasıl tanıdıkları, kutsal kitaplarında ki bahsedilen özellikleri, doğumdan önce, doğumdan sonra nasıl tesbit ettiklerini izah etmeye çalışacağız. Ayrıca Peygamberin Hristiyanlarla yaptığı ferd ve toplum bazındaki diyaloglarından da bahsedeceğiz.

1- Hz. Muhammed'in Kitab-ı Mukaddeste Bilinmesi

a) Doğumdan Önce Peygamberliğinin Bilinmesi : -

Hristiyanlara göre gerçekte Hz. İsa'nın hayatını ve öğretilerini anlatan ve ayrı ayrı yazarlar tarafından kaleme alınan dört incil nüshası vardır. Bunlar esasta birbirinin aynı kabul edilen matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleridir.⁽¹⁵⁾ Bunlardan Yuhanna İncil'i bir takım meseleleri gelecekle ilgili son derece önemli haberleri ve Hz. İsa'nın Şakirtleriyle yaptığı veda görüşmelerini ihtiva etmektedir.⁽¹⁶⁾ Yuhanna'da konumuzla ilgili bölümler ise şöylece ifade edilmiştir. "Eğer beni seviyorsanız emirlerimi tutarsınız" "Bende Baba'ya yalvaracağım ve O size başka bir Tesellici, Hakikat Ruhunu verecektir, taki daima sizinle beraber olsun" "Fakat benim ismimle Baba'nın göndereceği Tesellici, Ruhul-Kudüs o size herşeyi öğretecek ve size söylediğim herşeyi hatırlanıza getirecektir"⁽¹⁷⁾ "Baba'dan size göndereceğim Tesellici Baba'dan çıkan Hakikat Ruhu, geldiği zaman benim için o şahadet edecektir."⁽¹⁸⁾ "Fakat o, Hakikat Ruhu gelince size her hakikate yol

14 F.R. Buhl, "Muhammed" mad. İslam Ansk. C. VIII- İstanbul 1979, s. 407-498; Çağatay, a.g.e. s. 210.

15 Şaban KUZGUN, Dört İncil Farklılıkları ve Çelişkiler, İstanbul, 1991, s. 115.

16 Mavruca Bucaille, Tevrat, İnciller ve Kur'an Çev: M. Ali SÖNMEZ, İstanbul, 1987, s. 170.

17 Kitab-ı Mukaddes, Yuhanna, (14) 15-16 ve 26.

18 Kitab-ı Mukaddes, Yuhanna, (15) 26.

gösterecek zira kendiliğinden söylemeyecektir; fakat her ne işitirse söyleyecek ve gelecek şeyleri size bildirecektir." "O beni taziz edecektir; çünkü benimkinden alacak ve size bildirecektir"⁽¹⁹⁾ Yukarıdaki metinlerde geçen ve "Tesellici" şeklinde Türkçeleştirilen kelime "Paraclete" kelimesidir ki bu kelime "Periqlytos" kelimesinin bozulmuş şeklidir. Etimolojik ve lugat manası itibariyle "**En meşhur, şanı yüce ve övülmeye layık olan kimse**" anlamına gelen bu kelimenin Arapça tam karşılığı "**Ahmed**" kelimesidir.⁽²⁰⁾ Bu şekildeki bir yaklaşım Kur'an'da geçen "Hatırla ki Meryem oğlu İsa: Ey İsrailoğulları Ben size Allah'ın elçisiyim, Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve Benden sonra gelecek Ahmed adında bir Peygamberi de müjdeleyicisi olarak geldim demişti. Fakat o kendilerine açık deliller getirince; bu açık bir büyüdür dediler"⁽²¹⁾ şeklindeki ifadeyle de tam bir uyum göstermektedir. Diğer taraftan Yuhanna İncilinde Hz. İsa'dan sonra "Faraklit" adında bir peygamber geleceği şeklindeki ifadelerde geçen, "Faraklit" kelimesi İbranice "Parkilit" kelimesinin Arapçada "Farakılıt" olarak okunmuş şeklidir. Yunancaya tercümesinde de "Paraklitos" olarak geçmiştir.⁽²²⁾ Tesellici anlamında alındığı zaman bu kelimeye ve taşıdığı diğer alemetlere istinaden en layık olan kişinin Hz. Muhammed olduğu ifade edilmiştir.⁽²³⁾ Yine aynı şekilde ibarelerde geçen "Hakikat Ruhü" ifadesinde Hz. Peygamber'e göre yorumlanmıştır.⁽²⁴⁾ İsa'dan sonra bir peygamber geleceğini haber veren metinleri "Ruhulkudüs" kelimeleri, en son peygamber olarak Hz. İsa'yı ikame etme düşüncesi ile, sonradan ilave edilmiş de olabilir. Zira bu yaklaşım yeni vücut bulmuş Hristiyan kiliselerinin öğretimine daha uygun düşmektedir.⁽²⁵⁾ Bu şekilde bir yaklaşım içinde olunabileceği Kur'an'da haber verilerek menfaatleri doğrultusunda mukaddes kitaplarındaki ayetleri değiştirenler azapla korkutulmuştur.⁽²⁶⁾ Yine aynı şekilde Kur'an'da el-

19 **Kitab-ı Mukaddes**, Yuhanna, (16) 13-14.

20 Abdulvahab Davud, **Tevrat ve İncil'e göre Hz. Muhammed**, Çev: N. Çam, İzmir 1988, s. 287-288; Muhammed Hamdi Yazır, **Hak Dini Kur'an Dili**, C. VIII, İstanbul, 1986, s. 4933.

21 **Kur'an-ı Kerim** (61) Saff, 6.

22 Suhreverdî, **Maktul Şahabeddin Yahya b. Habeş. Nur Heykelleri**, Çev : Saffet YETKİN, İstanbul, 1980, s. 34-35; İbn Hişam a.g.e. C. I, s. 308-309.

23 El-Cisri, Hüseyin Efendi **Risale-i Hamidiye**, Çev: İsmail Hakkı Sade: Ahmed GÜL, İstanbul, 1980, s. 56-57; Davud, a.g.e. s. 299; C. VIII, s. 4934-4935.

24 el-Cisri, a.g.e. s. 66.

25 Buca ille, a.g.e. s. 176.

26 **Kur'an-ı Kerim**, (7) Araf, 157.

lerindeki kitaba göre hareket ederek Peygambere uyanlarda öğülmüştür.⁽²⁷⁾ Hristiyan düşüncelerinde bu iki durumda mevcuttur. Nitekim Ehl-i Kitap olan Hahamlar ve Papazlar, Resullah'ın geleceğini ve geleceği zamanı Araplardan daha iyi biliyorlardı. Çünkü onun sıfatı ile ilgili bilgileri kitaplarında yazılıydı. İsmi de belliydi. Peygamberleri zamanında son peygambere tabii olacaklarına dair söz alınmıştı. Ahmet isminde Hz. İbrahim'in dininde bir peygamber gönderileceğini söylüyorlardı.

Hz. Muhammed (S.A.V.) daha dünyaya gelmeden önce onun peygamberliğinin bildirilmiş olmasıyla ilgili açıklamaların yanında siyer kitaplarında, nakledilen bazı olaylar da mevcuttur. Bu olaylardan biri de Hz. Peygamber'in babasının evlilik çağında cereyan etmiştir. Ümmül Kuba İbnetü Nevfel b. Esed (Varaka b. Nevfel'in kızkardeşi) isimli bir kadın Abdullah'ı arzu etmiş ve onunla evlenmek istemiştir. Fakat Abdullah yapılan teklifi reddederek Amine'yle evlenmiştir. Daha sonra kendini o kadına sunan Abdullah, o kadından "Sendeki nur artık senden ayrıldı bugün artık sana ihtiyacım kalmadı" cevabını almıştır. Anlaşılan o ki bu kadın Abdullah'ın evlendikten sonra sahip olduğu nuru kaybettiğini müşahade etmiştir. Bir Hristiyan olan Varaka b. Nevfel'in "Bu millet içinde İsmail Oğullarından biri peygamber olacaktır" şeklindeki tesbitinden kız kardeşi haberdar olduğundan daha o zamanlarda Abdullah'ta bunu görebilmiştir.⁽²⁸⁾ Başka bir ifade ile değil peygamber, peygamberin babası bile bir Hristiyanın kız kardeşi tarafından taşındığı emarelerle tesbit edilmiştir. Nitekim Hz. Peygamber'de Varaka b. Nevfel tarafından ilk Vahiy'den sonra tespit edilecektir.

b) Hz. Muhammed'in Çocukluğunda Bilinmesi :

Bilindiği üzere Apar yarımadasında adet olan, süt anneye çocukların verilmesi Kureyş ve diğer Kabileler arasında yaygın bir gelenektir.⁽²⁹⁾ Bu geleneğe bağlı olarak Hz. Muhammed'de süt anneye verilmiştir. Halime'nin gözetiminde bulunan Hz. Muhammed iki yıl sonra anesine götürülürken taşıdığı emareleri sebebiyle yine bazı Hristiyanlar tarafından peygamber olacağı tespit edilmiştir. Habeş Hristiyanlarından olan bu kişiler, peygamberlik mühürü ve gözlerinin beyazındaki

27 Kur'an-ı Kerim, (9) Tevbe, 34.

28 İbn İshak, a.g.e, C: I, s. 19-20; İbn Hişam, a.g.e., C: I, s. 211-213.

29 İbn Hişam, a.g.e, C: I, s. 219; M. Asım Köksal İslam Tarihi, C: II, İstanbul ' 87, s. 27.

kırmızılıktan Hz. Muhammed'i tanımışlar hatta Halime'ye baskı yaparak Hz. Muhammed'i krallarına götürmek istemişlerdir.⁽³⁰⁾ Hz. Muhammed'in Peygamberliği ile ilgili olarak taşıdığı izlerden dolayı Hristiyanlar tarafından tesbit edilmesine diğer bir örnek de Uskuf Olayıdır. "Uskuf içinde yaşadığı toplumun her bakımından dini lideri olan kimsedir."⁽³¹⁾ Hz. Muhammed, dedesi Abdulmuttalib'in yanında iken, Necran Uskufu tarafından gözlerine bakılarak tespit edilmiştir. Hatta Uskuf Abdulmuttalib'e bu senin neslinden midir diye sormuş, o da benim oğlumdur cevabını verince, Uskuf; hayır biz onun babasını kitaplarımızda ve duyduklarımızda sağ bulmadık deyince, Abdulmuttalib: o benim torunumdur demiş. bunun üzerine Uskuf'ta şimdi doğrusunu söyledin diyerek teyid etmiştir.⁽³²⁾ Anlaşılan o ki Hristiyanlar son peygamber'in taşıdığı sıfatları kitaplarında okumuş ve zaman zaman o vasıflara sahip olan bir kişi bulduklarında onu tanımamazlıktan gelmişlerdir.

c) Hz. Muhammed'in Seyahatlerinde Bilinmesi :

Hz. Muhammed'in peygamberliğinin Hristiyanlar tarafından kendisindeki özelliklere istinaden bilinmesinin yanında gelme zamanı ve geleceği yer ile de bağlantılı olaylar nakledilmiştir. Özellikle Yahudiler ve Hristiyanlar Hz. Peygamber'in sıfatlarını ve zamanın özelliklerini kitaplarından ve Nebilerinin kendilerine verdikleri ahidden biliyorlardı.⁽³³⁾ Nitekim Necran Uskuf'u Abdulmuttalib'le peygamber hakkında diyaloga girmeden önce "İsmail Oğulları'ndan gelecek olan son peygamberin sıfatını kitaplarda bulduk kendisinin doğum yeri burasıdır."⁽³⁵⁾ Şeklindeki sözleriyle yukarıdaki hususu doğrulamaktadır. Yine aynı şekilde "Bu millet içinde İsmail Oğulları'ndan birinin peygamber olacağı"⁽³⁵⁾ şeklindeki bilgi o dönemdeki Hristiyanlar tarafından sahip olunan bilgilerden biridir. Aslında bu bilgiye sadece Hristiyanlar değil aynı zamanda Yahudiler ve Putperestlerden bazı kimseler de sahiptiler.⁽³⁶⁾

30 İbn Hişam, a.g.e., C: I, s. 225; Köksal, Anılan Eser, C: II, s. 33.

31 Fayda, a.g.e., s. 24.

32 Köksal, İsl. Tar, C: II, s. 67.

33 İbn Hişam, a.g.e., C: I, s. 272.

34 Köksal, a.g.e., C:II, s. 67.

35 İbn İshak, a.g.e., C:I, s. 20.

36 El-Taberi, Ebû Cafer Muhammed b. Cerir, Tarih-i Taberi Tercemesi, Çev: Mehmet Eminoglu, C:II, Konya, 1973, s. 306.

Hız. Peygamber, Ebu Talib'in himayesinde iken amcasının ticaretle meşguliyetinden dolayı ona yardımcı olmuştur. Suriye taraflarına doğru düzenlenen ticaret kafilesine katılan Ebu Talib bir seferinde yanında Hz. Muhammed'i de götürmüştür. Kafile, uzun süren bu yolculuktan sonra Şam'ın Busra şehrinde Savma denilen yerde konaklamıştır. Burada bir Hristiyan manastırında bulunan Bahira ismindeki Rahip Hz. Muhammed'i sahip olduğu bilgilere göre teste tabi tutmuştur. Bir ziyafet hazırlatarak Ebu Talib ve arkadaşlarını manastıra davet etmiştir. Gelenleri teker teker gözden geçiren Bahira, aradığı alametleri hiç kimsede görememiştir. Dışarıya baktığında bir bulutun gölgelediği ağaç altında oturan Hz. Muhammed'i kast ederek, onunda içeri gelmesini istemiştir. Daha sonra Hz. Muhammed'in yanına vararak "Sana birşeyler soracağım. Lat ve Uzza hakkı için doğru söyle" demiş, Hz. Muhammed'de "Lat ve Uzza ile bana sorma, and olsun ki o ikisine kızdığım kadar hiçbir şeye kızmadım" cevabını vermiştir. Bunun üzerine Bahira Allah'a yemin vererek sormak istediği herşeyi sormuş ve aldığı cevaplarla kendi inancını teyid etmiştir. Hatta Ebu Talib'e bir takım sorular sormuş ve aldığı cevaplar üzerine, Ebu Talib'e bu çocuğu esirgeyip, çabucak memleketine geri götürülmesini tavsiye etmiştir.⁽³⁷⁾ Her ne kadar batılı yazarlar Hz. Muhammed'in Bahira'dan öğrendikleriyle İslamiyeti tebliğ ettiğini söyleyerek kendilerine pay çıkarıyorlarsa da gerçekte durum böyle değildir. Bu olayın kritiği farklı kaynaklarda uzun uzadıya anlatılmış ve sonuçta herkes tarafından görüşleri doğrultusunda yorumlanmıştır.⁽³⁸⁾

Kuryeşliler içerisinde çocukluk yaşlarını bitirerek gençlik çağına ulaşan Hz. Muhammed, seçkin bir mevkiye sahip olmuş ve "**Muhammed'ul Emin**" diye şöhret bulmuştur. Ticaretle meşguliyeti sırasında doğruluk ve emniyeti ile temayüz eden Hz. Muhammed, bir hayli sermayesi olan Hz. Hatice'nin dikkatini çekmiştir. Bilahare Hz. Hatice, Hz. Muhammed'e sermaye vermiş ve kölesi Meysere ile birlikte Şam'a

37 İbn İshak, a.g.e., C:I, s. 53-57; İbn Hişam. a.g.e., C:I, s. 241-244; Taber-i a.g.e., C:II, s. 308; el-Mes'udi, Ebul Hasen b. el-Hüseyin, Murcu'z-Zeheb ve Meadinü'l-Cevher C:II, Kahire 1948, s. 281; Martin Lings, Hz. Muhammed'in Hayatı İstanbul, 1977, s. 44-45; Robert Mantron **İslamın Yayılışı Tarihi**, Çev: İsmet kayaoğlu, Ankara, 1981 s. 68; Hüseyin Algül, **İslam Tarihi**, C: I, İstanbul 1981, s. 155-159; Ahmed Cevdet Paşa, Kısas-ı Enbiya, Haz : Mahir İz, C: I, Ankara 1985, s. 67-69.

38 Ali Rıza Sağma, **İslam Tarihi**, Rahip Bahira Meselesi, İstanbul 1959, s. 1-32; Hamidullah a.g.e., C:I, s. 47; Ali Himmed Berki-Osman Keskiöglü, **Hatemul Enbiya**, Ankara 1991, s. 42-43.

ticaret için göndermiştir. Hz. Muhammed, onüç yıl aradan sonra tekrar Busra'da konaklamış ve burada bulunan manastırdaki Rahip Nastura tarafından teşhis edilmiştir. Rivayetlere göre Nastura adındaki Papaz, Meysere'ye Hz. Muhammed'in son peygamber olduğunu söyleyerek buradan geri dönmelerini ihtar etmiştir.⁽³⁹⁾ Anlaşılan o ki Hristiyanlar o dönemde gelecek olan son peygamberin özelliklerinden haberdardır. Bu münasebetle de Hz. Muhammed'in son peygamber olduğunu tespit edebilmişlerdir. Tarihi seyir içerisinde Hz. Muhammed ile tesadüf eden Hristiyan bilginler son peygamber olma özelliklerini onda görmüş ve tespit etmişlerdir. Üstelik bu alanda sahip oldukları bilgilerde kendilerini yanıltmayacak kadar kesinlik taşımaktadır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "Kendilerine kitap verdiklerimiz O'nu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanır, buna rağmen onlardan bir grup bile bile gerçeği gizler."⁽⁴⁰⁾ şeklindeki beyanıyla Ehl-i Kitab'ın Peygamber'in mevcut bilgilerine göre öz oğulları gibi tanıyacaklarını teyid etmektedir. Ne var ki onlardan bazıları Hz. Muhammed'in peygamberliğini ikrar etmiş, bazıları da birtakım düşüncelerle kabul etmemişlerdir.

2. Hz. Peygamberin Hristiyanlarla Fert Bazındaki Diyalogu

Semavi kitaplara sahip olmaları bakımından hem Yahudiler'in hemde Hristiyanlar'ın Müslümanlara daha yakın olmaları gerekmektedir. Özellikle Hristiyanların Müslümanlara daha çok yakın olmaları lazımdır. Çünkü Hristiyanların kutsal kitaplarında Yahudilere nazaran daha çok sayıda Hz. Muhammed'in Peygamber olacağına dair beyanatlar mevcuttur. Nitekim yukarıdaki geçtiği üzere birçok Hristiyan Hz. Muhammed'in Peygamberliğini özelliklerine istinaden teşhis etmişler ve bunların Hz. Peygamber ile diyalogu olmuştur.

a) **Varaka B. Nevfel** : Varaka b. Nevfel Hz. Hatice'nin amcasının oğludur. Şam'a gidip Hristiyanlığı kabul etmiş. Astronomi, Tevrat ve İncil'i okumuştur. Hristiyanların meşhur alimlerinden biridir.⁽⁴¹⁾ Varaka daha önce Meysere ve Hatice'nin Hz. Muhammed'le ilgili olarak anlattıkları hususlara istinaden "Son Peygamberlikten" söz etmiştir. Hz. Peygamber'e vahiy geldikten sonra Haleti Ruhiesindeki değişiklik sebebi ile Hz. Hatice, Hz. Muhammed'i alarak amcasıoğlu Vara-

39 İbn İshak, a.g.e, C: I, s. 58; İbn Hişam a.g.e, C: I, s. 250-251; Cevdet Paşa, a.g.e, s. 70.

40 Kur'an-ı Kerim, (2) Bakara, 146; Ayrıca bkz. (6) Enam, 20.

41 İbn Hişam, a.g.e., C. I, s. 254; Taberi a.g.e, C: II, s. 347.

ka b. Nevfel'e götürmüş, vahiyle ilgili olarak Hz. Muhammed'in geçirdiği olayı anlatarak Varaka; "Müjde Ey Muhammed, sen Meryem oğlu İsa'nın haber verdiği son Peygambersin sana görünen Melek Hz. Musa'ya da gelen Namusu Ekber'dir. Keşke genç olupda senin insanları hak dine çağıracağın zamana erişseydim, Kureyş'in seni Mekke'den çıkaracakları vakit sana yardım edebilseydim" demiştir. O zaman Hz. Peygamber "kavmim beni buradan çıkaracak mı" diye sormuş, Varaka "Evet, zira senin gibi bir şey getirmiş hiç bir kimse yoktur ki düşmanlığa uğramasın" cevabını vermiştir.⁽⁴²⁾ Fakat uzun süre geçmeden Varaka b. Nevfel vefat etmiştir. Diğer taraftan Hz. Peygamber'in Varaka b. Nevfel'e götürülüşünün (Hz. Hatice ile akrabalıkları dışında) en temel sebeplerden birisi bu konularda Hristiyan bir din alimi olarak onun otorite kabul edilmesi düşünülebilir.

b. Ubeydullah b. Cahş : Araplar arasında, putperestlik kendisini şiddetle hissettirdiği sırada, onların bu tutumunu sapıklık olarak değerlendirenlerden biri de Ubeydullah b. Cahş'dır.⁽⁴³⁾ Peygamber efendimizin halasıoğlu olan Cahş hak dini arama seyahatlerine çıkmış fakat tereddütten kurtulamamış bir ara Hristiyanlığı kabul etmiştir. Hz. Peygamber'e Risalet geldikten sonra ona inanmış Habeşistan'a hicret sırasında, eşi Ümmü Habibe ile birlikte oraya gitmiştir. Orada bir süre kaldıktan sonra hanımına; "ben bütün dinleri inceledim. Hristiyanlığı, hepsinden üstün gördüm. Zaten ben eskiden de o dine mensuptum" diyerek İslam'dan dönmüştür. Eşinin onu bu fikrinden caydırma çabaları sonuç vermemiş, müptela olduğu içki yüzünden de çok geçmeden ölmüştür.

Nevfel ve Cahş'ın çağdaşlarından biri olan Osman b. el-Huveyris'de Hristiyan'dır. Rum Kralı Kayser'in yanında yüksek bir mevki elde etmiş ve Mekke valiliğine atanmıştır. Ne var ki bu görevini Mekke halkı kabul etmemiştir.⁽⁴⁴⁾ Hz. Peygamber'in Risalet görevine başladığı zaman vefat ettiği için onunla herhangi bir diyalogu olmamıştır.

c) Köle Addas : Hz. Peygamber, amcası Ebu Talib ve Hz. Hatice'nin vefatından sonra bir hayli kederlenmiş ve o dönemde müşrikle-

42 İbn İshak, a.g.e., C.I. s. 112; İbn, Hişam, a.g.e, C.I, s. 315; Taberi, a.g.e., C. II, s. 347; Mahmud Esad, a.g.e., C.I, s. 95; Hamidullah a.g.e., C.I, s. 302.

43 İbn İshak, a.g.e., C.I, s. 95; Hamidullah, a.g.e, C. I., s. 302.

44 İbn Hişam, a.g.e. C. I, s. 296; Mahmud Esad, a.g.e., C. I, s., 526-527.

rin baskısında artmıştır. İslamı yaymak için Mekke dışında bir yer arayan Hz. Peygamber Taif'te karar kılmış, ne varki Taifliler Hz. Peygamberi iyi karşılamamış, hatta ayak takımlarını tahrik ederek taş atmışlardır. Bu durumu Hz. Peygamber'in Utbe Şeybe b. Rabia'nın bağlarına sığınmaya kadar devam etmiştir.⁽⁴⁵⁾ Hz. Peygamber bağa sığındığı zaman Utbe ve Şeybe durumunu görmüşler ve Addas adanındaki kölelerine, bir tabak üzüm vererek Hz. Peygamber'e götürmesini söylemişlerdir. Addas, Tevrat ve İncil'i bilen ve Hristiyanlık üzere yaşayan bir köledir. Getirdiği üzümü Peygamber'e sunan Addas Peygamber'in "Bismillah" diyerek üzüm yemeye başlaması üzerine "Vallahı bu memleketin halkı böyle bir söz söylemez" diyerek Hz. Peygamber'e dikkat kesilmiştir. Peygamber'in nerelisin dinin nedir sorusu üzerine, Ninova ahalisindenim ve Nasraniyim cevabını veren Addas, Hz. Peygamber'in "Yunus b. Mettan'nın memleketindesin" sözü üzerine hayrete düşmüş onu nereden tanıdığını ve kim olduğunu sormuştur. Hz. Peygamber'de "o benim kardeşimdir ve benim gibi Peygamberdir" bende Muhammed'im cevabını vermiştir.⁽⁴⁶⁾ Addas bunun üzerine "Ben senin vasfını kutsal kitabımız İncil'de görür Peygamberliğini Tevrat'ta okurdum. Mekke'de gönderilip halkın sana uymayacaklarını, içlerinden dışarıya çıkaracaklarını nihayet sana Allah'ın yardım edip Medine'ye getireceğini ve dininin her tarafa yayılacağını bildirdi. Bana dinini öğret" demiştir.⁽⁴⁷⁾ Hz. Peygamber'de ona İslam'ı öğretmiş bunun üzerine köle Addas Peygamberin ellerine ve ayaklarına kapanarak öpmeye başlamıştır. Efendilerinin yanına dönen Addas "Onda ne gördünki elini ayağını öpüyordun" şeklindeki soruya "yerde ondan daha hayırlı hiçbir şey yoktur. Bana bir şey söyledi ki Peygamberlerden başkası onu bilemez" cevabını vermiştir. Onlarda Addas'a "Yazık sana seni dininden ayırdılar desene halbuki dinin onun dininden daha hayırlıdır" demişlerdir.⁽⁴⁸⁾ Görüldüğü üzere bir Hristiyan köle bile bir son Peygamber beklentisi içerisinde. O Peygamber'in sahip olduğu özellikleri bilmektedir. Bu sayededir ki Addas Hz. Peygamber'i teşhis edebilmiş ve İslamı kabul etmiştir. Burada şu husus dikkatimizi çek-

45 Taberi, a.g.e., C.II, s. 372; Mahmud Esad Seydişehir, *Tarih-i Din-i İslam (Medhal)* C. I., 1327; M. Asım Köksal, *H. Muhammed ve İslamiyet Mekke Devri*, İstanbul 1981, s. 343-344; H. Durusun YILDIZ, *Doğuştan Günümüze İslam Tarihi*, C. I, İstanbul, 1986, s. 223.

46 İbn Hişam, a.g.e., C. II, s. 78; Taberi a.g.e., C. II, s. 372.

47 Taberi, a.g.e., C. II, s. 372-373; Mahmud Esad, *Medhal Ter.* C. I. s. 551.

48 İbn Hişam, a.g.e., C. II, s. 79; Taberi a.g.e., C. II, s. 373; Lings, a.g.e., s. 145.

mektedir. Hz. Peygamber, içinde bulunduğu acı ve sıkıntılara rağmen Peygamberlik vazifesini ihlal etmemiş karşısındaki muhatabı sadece ve sadece "insan" olarak düşünmüş, tabaka ve sınıf ayrımı yapmamıştır. Hz. Peygamber'in bu şekildeki yaklaşımı ileride İslamı seçmede etkili olacaktır.

d) Selman-ı Farisi : Selman-ı Farisi aslen İran'ın isfehan şehrinin Cey köyündendir. Babası köyün en zengin (Dikhanı = Ağası) kişisi olup, Selman'ada çok düşkün biridir. Selman-ı Farisi mecusilik diniyle alakadar olmuş hatta onların ateş körükçülüğüne yükselmiştir. Bir boşluktan istifade ederek bir Hristiyan kilisesine uğramış ve onların ayinlerini izlemiş dinlerinin aslının Şam'da olduğunu öğrenmiş, Şam'a giden bir Hristiyan tüccar kafilesi ile irtibat kurarak Şam'a gitmiştir. Şam'da kilisenin birine giderek Papaz'a tabi olmuş. Papazın halkı dolandırmasını gören Selman bunu halka bildirmiş halkta onu recm etmiştir. Onun yerine gelen diğer bir Papaz'a tabi olan Selman, ona bağlanmış ancak onun ölümü üzerine tavsiye ettiği Musul'daki arkadaşının yanına gitmiştir. Buradan da Nusaybin'e giden Selman orada Rum topraklarındaki Amurye'deki bir Papazın yanına varan Selman belli bir süre onun yanında kalmış ölüm vakti geldiğinde Selman ona kimi tavsiye edeceğini sormuş oda "İnsanlardan bizim üzerinde olduğumuz hal üzerine hiç kimsenin olmadığını, bundan dolayı bir yere gitmeni tavsiye edemeyeceğim. Ancak bir Peygamber'in gelme zamanı yaklaşmıştır ve o İbrahim'in dini ile gönderilecektir. Arap topraklarında çıkacak ve iki Harre'nin arasında bir yere Hicret edecektir. Onda gizli olmayan birçok alemetler vardır. Hediye kabul eder fakat sadaka yemez ve iki omuzu arasında Nübüvvet mührü vardır. Yetişebilirsen ona git " şeklinde tavsiyede bulunmuştur. Bunu üzerine Selman-ı Farisi bir tüccar kafilesiyle Vadil Kura'ya kadar gelmiş fakat kafilenin ihaneti sonucu köle olarak satılmıştır. Beni Kurayza Yahudilerinden biri Selman-ı satın alarak Medine'ye götürmüştür. Hz. Peygamber Hicret esnasında Küba'ya geldiğinde Selman'da sahibinin hürmalığında çalışıyordu. Fakat Peygamberin Kuba'ya geldiğini duyan Selman heyecanlanmış hemen peygamberin huzuruna vararak onu test etmeye başlamış sadaka ikram etmiş sadakayı alan peygamber yemeden etrafındakilerine ikram etmiş bilahere hediye olarak götürdüğü şeyleri yiyen ve ikram eden Hz. Peygamberi takibe başlamıştır. Hz. Peygamber Ba-

ki-i Garkad* da iken Selman-ı Farisi etrafında dönüp dolaşmaya başlamış, Hz. Peygamber'de onun isteğini anlamış ve hırkasını indirerek Nübüvvet mührünü göstermiştir. Daha sonra Resulullah Selman'a kölelikten azat olması için efendisiyle anlaşma yapmasını söylemiş o da efendisiyle 300 hurma dikmek ve 40 okka altın vermek suretiyle kölelikten azat edileceğini söylemiştir. Peygamber Efendimiz "Kardeşinize yardım edin" emrinden sonra 300 hurma fidesi dikilmiş, altınlarda aralarında toplanıp kölelikten azat edilmiştir.

Buraya kadar bahsettiğimiz şahsiyetlerin hepsi de İslam Tarihi kaynaklarında şu yada bu şekilde anlatılan meşhur kişilerdir. Bunların Hristiyan oluşları da burada anlatılmalarına sebep olmuştur. zira Hz. Peygamberin bu şahıslarla doğrudan doğruya münasebeti olmuştur. Bu sebeple Hz. Peygamberin Hristiyanlarla fert bazındaki diyalogun ip uçlarını bulmak imkanı doğmuştur.

3. Hz. Peygamberin Hristiyanlarla Toplum Bazındaki Diyalogu

a. Hz. Peygamberin Necranlıları İslama Daveti ve Diyalogu : Kur'an-ı Kerim'de "Ondan (Kur'an'dan) önce kendilerine kitap verdiklerimiz, onada iman ederler" (Ehl-i Kitaptan olupta Müslümanlığı kabul edenlere işaret olunmaktadır.) "Onlara (Kur'an) okunduğu zaman; ona iman ettik. Çünkü o Rabbimizden gelmiş hakikattir. Esasen biz daha öncede Müslüman idik derler." "İşte onlara, sabretmelerinden ötürü mükafatları iki defa verilecektir. Bunlar kötülüğü iyilikle savarlar. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da Allah rızası için harcarlar." Onlar, boş söz işittikleri zaman yüz çevirirler ve; bizim işlerimiz bize sizin işleriniz size selam olsun. Biz kendini bilmezleri arkadaş edinmek istemeyiz" derler.⁽⁴⁹⁾ Şeklinde zikredilen ayetlerin kendileri hakkında nasıl olduğu söylenen⁽⁵⁰⁾ yaklaşık 20 kişilik bir grup Necranlı Hristiyanlardan bahsedilmektedir. Buna göre Hz. Peygamber Mekke'de iken Nasranilerden bir cemaat onun yanına gelerek onunla buluşmuş ve sohbet etmiştir. Peygamberimiz onları Allah'ın birliğini kabule davet etmiş ve kendilerine Kur'an-ı Kerim okumuştur. Kur'an'ı dinledikleri zaman gözlerinden yaşlar boşanmış sonra onun davetini kabul ederek

* Baki-i Barkad Medine'nin Güney doğu köşesinde, Medine Halkına ait bir kabristandır.

49- Kur'an-ı Kerim, (28) Kasas 52-55.

50 İbn İshak, a.g.e., C:I, s. 199-200; İbn Hişam, a.g.e., C. II, s. 41.

tasdik etmişler ve kitaplarında onun durumuna ait vasıfları onda görmüşlerdir. Bu şekilde nakledilen bu olayın Habeşi veya Necrani Hristiyanlarından hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.⁽⁵¹⁾ Hz. Peygamberin Mekke'de iken ister Necranlı olsun ister Habeşli olsun 20 civarında bir Hristiyan toplulukla görüşmüş olması İslamiyetin Mekke dışında yayılması bakımından çok büyük önem taşımaktadır. Diğer taraftan Hz. Peygamber bir Hristiyan topluluk karşısında daveti açısından olumlu bir sonuç elde etmiştir. Nitekim Müslümanların çıktıkları Eza ve sıkıntılardan dolayı bir Hristiyan ülkesi olan habeşistan Hz. Peygamber tarafından tavsiye edilerek Hicret gerçeklemiştir.

b) Habeşistan'a Hicret Yoluyla Sağlanan Diyalog : Hz. Peygamber Sahabilerine yapılan eziyet ve belalara karşı bir tedbir olarak Hicreti düşünmüştür. Öncelikle senpatı duyduğu ve Müslümanların Hicret etmelerini arzu ettiği ülke bir Hristiyan ülkesi olan Habeşistan olmuştur. Hz. Peygamber bu konudaki hislerini şöyle ifade etmiştir: "Orada öyle bir hükümdar vardır ki yanında kimseye zulüm edilmez. Orası doğruluklar ülkesidir; Orada Allah size bugünkü durumunuzdan uzaklaşmanız için bir çare bir yol gösterecektir."⁽⁵²⁾ Hz. Peygamberin bu isteğine Müslümanlardan bir kısmı uymuş yaklaşık 15 kişilik bir grup habeşistan'a Hicret etmiştir. Hicret edenler arasında Hz. Osman ile zevcesi Rukiyye ve Ebu Talib'in oğlu Cafer'de bulunmaktadır.⁽⁵³⁾ Şüphesiz Habeşistan gibi uzak bir hristiyan ülkesinin seçilmesinde birçok sebep etkili olmuştur. Hatta bu husus Hz. Peygamberin Habeşistan hakkındaki yaklaşımını nereden ve nasıl kaynaklandığı sonucuyla birlikte birçok mülahazalara neden olmuş, ayrıca Cafer'le beraber gönderdiği mektuptaki ifadelerin pek samimi ve yakınlık ifade eden kelimelerden oluştuğu dikkat çekmiştir.⁽⁵⁴⁾ Bütün bu hususlar bir yana Habeşistan'a Hicret olayı Hz. Peygamberin bir topluluğun dini lideri olarak bir ülkenin hükümdarıyla sağladığı diyaloga sahne olması bakımından oldukça önemlidir. Bu şekilde yaklaşımdan hareketle Resulullah'ın Necaşi'ye gönderdiği mektubu diplomatik bir diyalog saymakta mümkündür. Bu mektubun Türkçesi şu şekildedir : "Resulullah Mu-

51 Hamidullah, a.g.e., C:I, s. 617; Fayda, a.g.e., s. 24; Aydın, a.g.e., s. 21.

52 İbn İshak, a.g.e., C: I, s. 194; İbn Hişam, a.g.e., C:I, s. 434; Taberi, a.g.e, C:II, s. 36; Hamidullah, a.g.e, C:I, s. 293.

53 İbn Hişam, a.g.e., C:I, s. 435; Mahmut Esat, Medhal Terc. C:I, s. 510; Cevdet Paşa, a.g.e. C:I, s. 85.

54 Hamidullah, a.g.e., C:I, s. 93.

hammed'den Habeşilerin kralı Necaşi'ye : Kendisinden başka Tanrı olmayan gerçek Hükümdar, mukaddes, selam, koruyucu ve kurtarıcı olan Allah'ın övgüsünü sana iletirim. Tasdik edip şahadet ederim ki Meryem oğlu İsa, Allah'ın ruhu ve kelimesidir. Ve (Bu kelime afife dokunulmamış Meryem'e bırakılmıştır; böylece o İsa'ya hamile olmuş ve Allah'da onu kendi ruh ve nefesinden olmak üzere, Adem'i eli ve nefesi ile nasıl yarattı ise onu da (öylece) yaratmıştır. "Seni tek olan Allah'a çağırıyorum ki onun hiçbir şeriki yoktur. Ona itaat konusunda karşılıklı yardıma (çağırıyorum) beni takip et, bana uy, bana gelen şe-ye iman et zira ben Allah'ın elçisiyim. Bu duruma göre seni ve etrafındaki askerlerini Kaadir ve Azim olan Allah'a davet ediyorum. Nasihat ve sözlerimi kabul etmenizi tavsiye ederim. Amca tarafından yiğenim olan Cafer'i beraberinde az sayıda bir Müslüman kümesiyle birlikte sana doğru hemen yola çıkarıyorum. O sana varır varmaz taşıdığın boş ve faydasız gurur ve azameti bir kenara koyup onlara misafirperverlik göster. Selam gerçek hidayet yolunu takip eden kimsenin üzerine olsun."(55)

Hz. Peygamberin, Hristiyan Habeşistan'la sağladığı bu diyalog ister mektup vasıtasıyla olsun ister oraya hicret eden kimseler vesilesiyle olsun olumlu sonuçlar vermiştir. Bu diyalogun olumlu sonuçlar doğurduğuna en önemli delil, Mekke'li müşriklerin hemen bir gayret içine girerek iki kişilik bir heyeti Habeşistan'a göndermeleridir. Oduka siyasi davranan Mekke'li Müşrikler çeşitli hediyelerle göndermiş oldukları elçiler vasıtasıyla mülteci müslamanların iadesini temine çalışmalarını. Habeşistan'a ulaştıklarında saraya mensup idareci ve din adanlarına hediyelerini takdim eden Kureyş elçileri maksad ve gayelerini izah ederek buraya sığınan Müslaman'ların Hristiyan olmadıkları gerçeğini bilhassa vurgulamışlardır. Huzura vardıkları zaman ne söyleyeceklerini bile hazırlayan bu heyet gayet samimi ve yakın bir tavır elde etmişcesine Necaşi'ye şöyle demişlerdir : "Halkımızdan bir grup deli erkek ve kadın, buraya sığındılar, kendi dinlerini terk ettiler ve sizin dininizde girmeyerek yeni bir din ortaya koydular. Onların ebeveynleri, yakınları ve birçok büyük zevat bu mültecilerin kusur ve noksanlarını herkesten iyi bilen kimseler olarak onların bu ülkeden sürülüp çıkarılmalarını senden istemek üzere bizi göndermişlerdir." Bu sözlerden sonra Necaşi Müslaman'ları da huzuruna çağırarak onlara söz hakkı tanımıştır. Müslümanlar adına konuşan Cafer şöyle demiştir:

"Ey hükümdar! biz cahiliye ehli bir kavim idik putlara ibadet eder, ölü hayvan etini yer, fuhuşlar yapar, hısım akraba hakkını gözetmez, komşularımızı unuttur ve bizde kuvvetlinin zayıfı ezdiği bir kavim idik. İşte biz bu durumda iken Allah bize bizden bir Resül gönderdi. Biz onun meshebini, doğruluğunu, emanete riaayet ettiğini ve iffetini biliyoruz. Bizi Allah'a çağırdı ki onu birleyelim ve ona ibadet edelim ve bizim babalarımızın Allah'tan başka ibadet etmiş olduğumuz taşları, putları atalım, terk edelim. O bize doğru söz seylememizi, emaneti eda etmemizi, Sıla-i Rahmi, akrabaları ziyaret edip onlara ihsanda bulunmamızı, iyi komşuluk yapmamızı, haramlardan ve kan dökmekten men olunmamızı emretti. Bizi fahiş şeylerden ve yalan sözden, yetim malını yemekten, Muhsine iffetli evli kadınlara iftirada bulunmaktan bizi nehy etti. Bize yalnızca Allah'a ibadet etmemizi O'na hiç bir şey eş koşmamamızı emretti. Bize namaz, zekat ve oruc ile emretti." Bu ilahi Tebliğ karşısında Necaşi, Cafer'den, Hz. Peygambere inen Kur'an-ı Kerim ayetlerinden kendisine okumasını istedi.⁽⁵⁶⁾ Oda Kur'an-ı Kerim'in⁽⁵⁷⁾ Yahya ve İsa Peygamberin dünyaya gelişlerinden bahseden kısımlarını tilavet etmiştir. O sırada Necaşi ve etrafındaki papazlar bu durumdan oldukça etkilenmiş hatta ağlamışlardır. Bunun üzerine Necaşi; "Bu ışığın çıkıp geldiği kaynak ile İsa'ya gelen ilahi tebliğ kaynağın çıkışı aynıdır. Haydi şimdi sulh ve sukünet içinde gidiniz, zira ben sizi putperestlere teslim etmem." diyerek Müslümanları rahatlatmıştır. Bu sefer Kureyş elçilerinden Amr, fitne çıkarmak üzere Necaşi'nin huzuruna tekrar çıkarak Müslümanların, İsa'dan için ona köle dediklerini söylemiştir. Bunun üzerine Necaşi, Müslümanlara "Meryem oğlu İsa hakkında ne diyorsunuz?" diye sormuş ve Müslümanlar adına Cafer "İsa'nın Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu ve bakire Meryem'den doğmuş, Allah'ın Ruhü ve Kelimesi" olduğunu beyan etmiştir. Necaşi'de yerden bir çöp alarak "Meryem oğlu İsa sizin söylediklerinizden sadece bu çöp kadar farklıdır" demiş ve Mekke'li müşriklerin kurdukları tuzağın mahiyetini anlayarak, verdikleri hediyeleri geri iade etmiştir. Böylece Mekke'li müşriklerin gönderdikleri elçiler hiçbir sonuç elde edemeden aşağılanmış bir şekilde geri dönmüşlerdir.⁽⁵⁸⁾

56 İbn İshak, a.g.e, C:1, s. 195-196; İbn Hişam, a.g.e., C:1, s. 445 vd; Şibli, a.g.e, C:I, s. 76; Hamidullah, a.g.e., C:I, s. 298-299; Lings, a.g.e., s. 119 vd.

57 Kur'an-ı Kerim (19) Meryem, 16-21.

58 İbn İshak, a.g.e., C:1, s. 195-196; İbn Hişam, a.g.e., C:1, s. 449-450; Hamidullah, a.g.e., C:I, s. 29-30; Aydın, a.g.e., s. 23; Lings, a.g.e., s. 123-124; Şibli, a.g.e, C:I, s. 176.

SONUÇ

Sonuç olarak genel bir değerlendirme yapacak olursak, Hristiyanlar Hz. İsa'nın ümmetidir. Hz. İsa'da Tivratta, Musa'dan sonra geleceği müjdelenen Hak bir peygamberdir⁽⁵⁹⁾ Aynı şekilde, Hz. Muhammed'de, Hz. İsa tarafından kendinden sonra Tevrat'ı ve İncili doğrulayıcı olarak gönderileceği bildirilen⁽⁶⁰⁾ ve İslamı tebliğe memur edilen en son peygamberdir. Hz. Muhammed'in Peygamberliği döneminde Roma imparatorluğunun sadece doğu kanadı olarak Bizans İmparatorluğu devam etmekteydi. Asırlardan beri bir yandan İran'a karşı diğer taraftan Barbar ve Slavlar'a karşı şiddetli ve daimi bir mücadele kavgalarına dayalı olarak git gide felekate düşmekteydi. Öyleki Hristiyan Mezheplere mensub dindarlar bile kendi mezhebenden olmayan hükümdarın idaresinde yaşamaktansa yabancı bir hakimiyeti tercih ediyorlardı. Hz. Peygamber tebliğ vazifesine başladığı dönemlerde. İran savaşa başvurmak suretiyle Suriye ve Mısır'ıda içine alan en iyi ve en güzide eyaletleri Bizans'ın elinden koparıp alıyordu.⁽⁶¹⁾ İranlıların Bizanslılara karşı başlattığı bu istila tufanı Boğaziçi sahillerine kadar uzanmış ve Kostantiniyye'ye dayanmıştır. Doğu Roma İmparatorluğu tarumar olmuştu. Bizanslıların bu mağlubiyeti Mekke'ye ulaştığı zaman, Mekkeli Müşrikler Müslümanlara karşı şımarıklık yapmış "Siz ve Nasara ehl-i kitapsınız. Biz ve Farasiler ümmidirler. Kardeşlerimiz Bizanslıları tepelediler. Bizde sizleri tepeleriz" demişlerdir. Kur'an-ı Kerim çok yakın bir zaman içerisinde durumun tersine dönerek, müminlerin ferahlayacağını haber vermiştir⁽⁶²⁾ Gerçekten de dokuz yıl geçmeden İranlılar Bizans karşısında hezimete uğramışlardır.

Hz. Muhammed Yahudi ve Hristiyanların ehl-i kitap olmalarından dolayı bunlara karşı gayet iyi davranmış, fakat sonraları İslam devletinin sınırlarının genişlemesi sonucunda Hristiyan Kabilelerle vukua gelen temas buna sebebiyet vermiş olabilir. Müslümanlara tabi olan Hristiyanlar, Peygamber zamanında bir mesele teşkil etmemiş, Hz. Peygamber onlarla yaptığı muahedelerle durumu kontrol altına al-

59 Şehristani Ebu'l Feth Muhammed Abdul Kerim b. Ebi Bekr Ahmed, el-Milel ve'n-Nihal, C:II, Kahire, 1986, s. 25.

60 Kur'an-ı Kerim (61), Saff, 6.

61 Hamidullah, a.g.e., C:I, s. 14-15.

62 Kur'an-ı Kerim (30) Rum 1-5.

mıştır.⁽⁶³⁾ Müslümanlar nazarında Yahudiler ve Hristiyanlar Allah yolundan ayrılmışlardır. Nitekim bu husus Kur'an'da "Yahudiler, Üzeyir Allah'ın oğludur dediler. Hristiyanlar'da Mesih Allah'ın oğludur dediler."⁽⁶⁴⁾ Şeklindeki ayetlerle Yahudiler ile Hristiyanların Allah'a oğul isnad ederek tek bir ilaha kulluk etmediklerini beyan etmiştir. Bunlarla da tıpkı müşriklere karşı yapılan mücadele tarzı uygulanabilirdi.⁽⁶⁵⁾ Ancak bunlar Ehl-i Kitap ismi altında birleştirilmiş, Müslümanların siyasi hakimiyetini kabul ederek cizye vermeleri kaydıyla dinlerini muhafaza etmelerine müsaade edilmiştir.⁽⁶⁶⁾ Ehl-i Kitab'a karşı gösterilen diğer bir musamaha da kızlarının alınması ve kestiklerinin yenilenmesine izin verilmiş olmasıdır.⁽⁶⁷⁾ Ayrıca keşiş ve rahipleri bulunduğundan dolayı mütevazi olan ve Müslümanlara karşı iyi niyet besleyen Hristiyanlar hakkında Yahudilere nisbetle daha fazla yakınlık gösterilmiştir. Zira Hristiyanlar sahip oldukları ahlaki yapı bakımından iman etmeye kabiliyetleri daha fazladır. Ayrıca Kur'an-ı Kerim bu hususu teyid etmiş⁽⁶⁸⁾ ve Hristiyanlığa karşı ılımlı ve şefkatli bir tutum içinde olmuştur.⁽⁶⁹⁾

Hz. Peygamber, Peygamber olmadan önce, Mekke'de bulunan ve seyahatlere katılan herhangi bir Mekke'li kadar Hristiyanlıkla ilgilidir. Peygamber olduktan sonra, bir peygamber kadar ilgilidir. Buna göre "İslamın Hristiyanlığa karşı olan tutumu İslamın kendisi kadar eskidir. Çünkü İslamın kendi oluşumu bazı önemli inançlarını Hristiyanlık ve Musevilikten alınmış olmasına rağmen bu dinlerde kalan diğer inançları da eleştirmiştir. Hatta zatında İslamı kendini tanımlaması kısmen bu iki dine ve bu dinlerin mensuplarına karşı takındığı tutumun neticesine"⁽⁷⁰⁾ bağlıdır. Hz. Peygamberin inkişafı hakkında Kur'an'da beyan edilen hakikatlerin yanında Hristiyanların kendi kitaplarındaki beyanları doğrultusundan hareket ederek kafalarındaki soru işaretlerini kaldırmaya çalıştık. Bu çalışmamız günümüzde Hz. Peygamber'e yapılan iftira ve haksız eleştirilerden dolayı kendi kitaplarıyla ve din adamlarıyla Hz. Peygamber'in peygamberliğini ispat etmeyi amaçladık.

63 A.S. Tritton, "Nasara" mad. İsl. Ansk. C: IX, İst. 1979, s. 77.

64 Kur'an-ı Kerim (9) Tevbe 30-31.

65 Kur'an-ı Kerim (9) Tevbe 29.

66 F. Buhl "Hicaz" mad. İsl. Ansk. C: VIII, İstanbul, 1977, s. 468.

67 Kur'an-ı Kerim (5) Maide 5

68 Kur'an-ı Kerim (5) Maide 82

69 Kur'an-ı Kerim (57) Hadid 27.

70 Fazlur Rahman, Ana Konularıyla Kur'an, Çev: A. Açıkgöç, Ankara 1978, s. 310.